

'Het mag ook leuk zijn'

Het geprojecteerde incident: een auto is tegen een snackkraam gebotst, een andere tegen een boom.

Hulpverleners staan er meestal niet bij stil dat een plaats incident ook een plaats delict kan worden en dat zij op sporen kunnen stuiten. 'Het is geen training, maar een spel om je bewust te worden van het belang van sporen.'

Dit is een introductie in virtual reality en serious gaming", zegt Steven van Campen. "Wij gaan een spel doen, waarbij jullie als spelers rondlopen in een virtuele wereld waar je verschillende forensische sporen kunt vinden." Van Campen staat in een verduisterd zaaltje van het Field Lab van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). Op de wand achter hem wordt een incident geprojecteerd: voor een NS-station is een auto tegen een boom gereden, een andere staat schuin tegen een snackkraam. De straat is afgezet, een ambulance is ter plaatse. Een

brandweerman en een wegwerker proberen zwaaiend de aandacht van de kijker te trekken. De projectie, met bewegend beeld, beslaat de hele wand.

Hulzen

Van Campen is project manager bij E-Semble, het bedrijf dat samen met de NFI Academy het interactieve, driedimensionale Forensisch Sporen Spel heeft ontwikkeld. Dat is gericht op eerstehulpverleners, met als doel dat zij leren 'forensisch bewust' hun werk te doen. Zij moeten gaan beseffen dat een plaats incident ook een plaats delict kan zijn, en dat zij op sporen kunnen

■ NFI Academy en Field Lab

De NFI Academy verzorgt overdracht van kennis en expertise aan diverse doelgroepen. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van het Field Lab, waar een plaats delict of nucleaire, biologische en terroristische aanslag op ware schaal kan worden nagebouwd.

stuiten die van belang zijn voor het forensisch onderzoek. Zij moeten die sporen zoveel mogelijk ontzien, of in ieder geval aan de forensische opsporing doorgeven wat zij ermee gedaan hebben.

NFI-wapendeskundige Benno Jacobs heeft meegemaakt dat dat bijna misging. "Wij vonden na een schietpartij op een grasveldje de hulzen op een heel vreemde plek bij elkaar. De

ambulancemedewerkers bleken die opzij te hebben gelegd, omdat ze bang waren dat ze erop zouden stappen en daarmee het onderzoek verstoren. Dat is natuurlijk heel keurig, maar ze hadden dat niet doorgegeven aan de forensische opsporing. Dat kan leiden tot een uitspraak over de standplaats van de schutter, die absoluut niet past in de verdere reconstructie van de zaak.”

In gesprek

De NFI Academy geeft al langer trainingen *forensic awareness*; het Forensisch Sporen Spel is daarvan een verkorte versie. Het spel wordt vandaag geïntroduceerd bij een twintigtal trainers, docenten en beleidsmedewerkers van politie, brandweer, geneeskundige hulpverlening en Defensie. Instanties die betrokken kunnen zijn bij eerste-hulpverlening. Zij gaan het spel spelen, daarna kunnen zij het zelf toepassen binnen hun eigen organisatie. “Maar het mag leuk zijn”, benadrukt Anick van de Craats van de NFI Academy. “Het is geen training, maar een spel om je bewust te worden van het belang van sporen. Het is al goed als je tijdens het spelen met elkaar over dit onderwerp in gesprek raakt.”

De deelnemers zijn in groepjes opgedeeld, zeven van hen staan nu bij spelleider Van Campen in het verduisterde zaaltje, waar op de achterwand het incident oplicht. “Wat kan je zoal tegenkomen op zo’n plaats incident?”, vraagt hij. De antwoorden beperken

“De vraag aan jullie is: wat voor soort incident heeft hier plaatsgevonden en welke sporen kun je zoal tegenkomen?”

zich aanvankelijk tot bloedsporen en remsporen, er is immers nauwelijks informatie over wat er gebeurd is. “Maar”, zegt dan politiedocent Turhan, een van de deelnemers, “alle onbeduidende sporen, waar jezelf niet aan denkt, kunnen sporen worden. Dat maakt het lastig.”

Lastig is ook dat Van Campen nog niets heeft verteld over de toedracht. En blijktbaar is hij dat ook niet van plan. “De vraag is aan jullie: wat voor soort incident heeft hier plaatsgevonden?” De deelnemers krijgen drie kwartier om die vraag te beantwoorden, met één verkenningronde om vrijblijvend rond te kijken en twee opsporingsrondes waarin zij sporen moeten kiezen om te laten onderzoeken.

Joystick

Collega politiedocent Bas neemt als vrijwilliger plaats achter de joystick

waarmee hij het spel kan bedienen. Hij stuurt een mannetje aan in een wit pak, vermoedelijk een forensisch rechercheur. “Je kunt naar voren, naar achteren en om je as draaien”, legt Van Campen uit. De bediening is even wennen, maar al snel loopt het mannetje richting de rode auto die tegen een boom staat. Bij de voorkant aangekomen, blijkt dat er nog een fiets tussen zit. Een fietser is niet te zien.

“Zou je eens naar die auto willen lopen”, vraagt de spelleider, wijzend op een zwarte Audi die schuin tegen de snackwagen is gebotst. “En kun je er ook in kijken?” De motor van het voertuig loopt nog. Het portier links-achter staat open, op de achterbank zit een man in overhemd en stropdas. Hij heeft bloed in zijn zij en lijkt buiten bewustzijn, mogelijk is hij dood. Datzelfde geldt voor een man op de bestuurdersstoel. Zijn hoofd ligt achterover tegen de hoofdsteun, zijn linkerarm hangt naar buiten.

“Het is al goed als je tijdens de game met elkaar in gesprek raakt.”

Doorgereden

Op de linker weghelft staan nog drie auto's, waaronder een grijze Mercedes. De inzittenden zijn uitgestapt. De virtuele rechercheur neemt die auto's mee in zijn verkenning. Ron, instructeur bij Defensie, merkt op dat het stuur van de Mercedes aan de rechterkant zit. “Een Engelse auto zo te zien.” Ook ziet hij een kentekenplaat liggen op het wegdek, met een stuk bumper. “Ik denk dat een auto is doorgereden.”

>>

Reportage

>>

De deelnemers kiezen de kentekenplaat als eerste spoor voor verder forensisch onderzoek.

“Bij die zwarte Audi ligt de achterruit eruit”, ontdekt deelnemster Antoinette, beleidsmedewerker van de ‘geneeskundige kant’ van de GHOR regio Haaglanden. Een brandweermeeuwker ziet remsporen en Turhan ontdekt kogelhulzen en bloed op het wegdek, naast het portier linksvoor. “Kun je nog even aan de overkant gaan staan, met je rug tegen dat gebouw?”, vraagt hij zijn collega achter de joystick. Het beeld toont een overzicht van de plaats delict. De klok op station Nieuwendrecht wijst 10.10 uur aan.

Expertiserapport

Van Campen overhandigt de groep een formulier. “Ik wil jullie nu vragen een expertiserapport in te vullen op basis

van deze verkenningronde. Schrijf op wat jullie denken dat er gebeurd is.” “Een liquidatie”, reageert Antoinette. “Van achter, door de achterruit.” Ron denkt aan een ‘afrekening’, een ander weet het nog niet. “Het gaat alleen om een inschatting”, benadrukt de spelleider. Politiedeskwerker Bas heeft daar echter zijn bedenkingen bij. “Als je nu al aan een scenario denkt, ga je vooringenomen naar sporen kijken.” Steven van Campen kan hem geruststellen: “Het spel is voor de hulpverleners, niet voor forensisch onderzoekers.” De keuze valt op liquidatie.

Dan is het tijd voor de opsporingsrondes. “Nu kun je daadwerkelijk sporen vinden”, zegt Van Campen. De deelnemers mogen er drie uitkiezen om verder te laten ‘analyseren’, één in de eer-

ste, twee in de tweede ronde. Een heel nuttig spoor levert maximaal vijf punten op. Aangekomen bij de Audi verschijnen de eerste sporen in een transparant geel blok: een mobieltje en de eerder ontdekte kentekenplaat. Op andere plekken verschijnen hulzen, bloed- en remsporen, en een kogelgat in de kofferbak van de zwarte auto. De spelers maken hun eerste keuze. Op voorstel van Turhan wordt dat de kentekenplaat, omdat die mogelijk van een vluchtauto is. Die auto moet zo snel mogelijk worden opgespoord.

Van Campen pakt een soort grote speelkaart met daarop het kenteken: de keuze blijkt optimaal en levert de volle vijf punten op. De kentekenplaat is van een gestolen voertuig, zo staat op de achterkant te lezen. Van een Suzuki Swift. De eigenaar heeft een dag eerder aangifte gedaan van diefstal.

Sporen veiligstellen

De tweede opsporingsronde levert een levendige discussie op, er is nog volop keuze aan sporen. “We hebben het bloedspoor op de achterbank, van de passagier”, leest Antoinette van de aantekeningen. “En de schotresten op het hoofd van de bestuurder.” De kogelhulzen zijn er ook nog, plus het mobieltje en de bloedsporen op straat. Die bloedsporen verdwijnen zodra er een regenbuitje valt, aldus Bas. Daarom hebben die prioriteit, vindt hij. Uiteindelijk kiest de groep voor deze bloedsporen en het mobieltje. De telefoon is vijf punten waard. Huidcellen op de simkaart leveren een volledig DNA-profiel op, dat matcht met een spoor in de DNA-databank. Dit leidt naar het woonadres van de vermoedelijke eigenaar. Het DNA matcht ook met het bloed op het wegdek. Dat spoor levert drie punten op.

Gouden tips

“Jullie hebben het echt heel goed gedaan”, zegt Van Campen tegen de enthousiaste groep. Hij bevestigt de vermoedens dat er zowel van veraf, door de achterruit, als van dichtbij is geschoten. “Het ging inderdaad om

Met behulp van een joystick kunnen de deelnemers op de PD rondlopen.

een liquidatie van de man op de achterbank. De bestuurder hebben ze ook neergeschoten omdat hij getuige was.” Hij draait een kort filmpje, een nieuwsbericht over het voorval. Twee personen zijn overleden, op de snelweg is een verdachte gearresteerd en in een woonhuis zijn aanwijzingen gevonden voor meerdere liquidaties.

Als laatste geeft Van Campen nog drie ‘gouden tips’ mee. “Als je in kleding moet knippen, ga dan om beschadigingen heen. Knip je er namelijk doorheen, dan kunnen bijvoorbeeld schotresten in een schotbeschadiging verloren gaan. En laat elektronische apparatuur, zoals mobieltjes en laptops aan staan en onthoudt wat er op het scherm staat. Maak daar eventueel een foto van. En tip drie: geef opmerkelijke zaken door. Hulpverleners zijn vaak als eerste ter plaatse en zien daardoor heel interessante dingen. Onthoud wat je opvalt, of schrijf het op en geef het door.”

Later op de dag deelt Anick van de Craats kits uit met software en instructiemateriaal, waarmee de deelnemers het spel in hun eigen organisatie kunnen spelen. De meesten zijn dat zeker

“Het ging inderdaad om een liquidatie van de man in de Audi.”

van plan, blijkt tijdens de evaluatie. Ze hebben suggesties om de scenario’s meer aan te passen per doelgroep. De onderlinge contacten in deze multidisciplinaire groep vinden ze waardevol. De deelnemers besluiten contact te onderhouden via een LinkedIn-groep.

Schietbaan

‘s Middags geeft Benno Jacobs, van Wapens en Munitie, op de schietbaan les over kogelgaten en schotresten. Hij schiet op een wit T-shirt dat voor de gelegenheid is opgehangen. Collega Steven Chang, van Schotresten, wijst na het schot op een vuile laag op het shirt: “Onverbrand kruid en wat beroeing. Op een wit shirt is dat goed te

onderscheiden, maar op donkere kleding nauwelijks.” Jacobs schiet ook op een zwart shirt: behalve het kogelgat is vrijwel niets te zien. “Maar het zit er wél”, benadrukt Chang. “Wij zoeken naar deze sporen. Dat is onder andere van belang bij het bepalen van de schootsafstand. Schotresten kunnen tot ongeveer anderhalve meter voor een vuurwapen terecht komen.” Ambulancepersoneel moet zich dus realiseren dat sporen op kleding niet altijd duidelijk zichtbaar zijn. Ook Chang wijst op het wegnippen van kleding. “Doe dat met een ruime marge om het kogelgat heen, gebruik dat in ieder geval niet als beginpunt. Uiteindelijk willen we het hele kle-

■ ‘We gooien alles opzij’

Als de nood aan de man is, komen forensische sporen bij de ambulanceverpleegkundige of brandweerman op de tweede plaats. Desondanks kunnen zij er beter mee omspringen, zeggen twee deelnemers van het serious gaming.

“Als wij bij een levensbedreigend trauma komen, kijken we eigenlijk nergens naar, als het gaat om kleding en sporen”, zegt Bart Goorts, verpleegkundige spoedeisende hulp van het Catharina Ziekenhuis in Eindhoven. “Je knipt de kleren open en gooit alles opzij. Voor je het weet heb je waarschijnlijk heel veel dingen gewist. Maar we kunnen proberen bij onszelf alertheid te kweken. Want niet iedere patiënt is instabiel, en dan moet je toch wel een momentje kunnen vinden om zorgvuldiger met sporen om te gaan. Het gaat vaak om kleine dingen die veel kennis opleveren, heb ik vandaag gehoord. Zoals om een kogelgat heen knippen in plaats van erdoorheen. Het is een kleine moeite om daar op te letten. Wij hebben het eigenlijk nooit over dat soort dingen, maar ik ga het nu bij mijn collega’s neerleggen, wij gaan ermee aan de slag als ziekenhuis.”

Brandweer

Brian Smits is bevelvoerder van een brandweereenheid in Buren en Culemborg. “Redden en brandbestrijding is onze eerste prioriteit natuurlijk, dus je kunt niet altijd rekening houden met sporen. Als wij een autowrak stabiliseren zodat wij daar veilig kunnen werken, zullen we daar soms best schade aan sporen toebrengen. Maar het zal ook gebeuren dat onze mensen door sporen heenlopen, bijvoorbeeld bij een eerste verkenning, omdat zij niet weten dat het belangrijke sporen zijn. Van kogelhulzen is dat wel duidelijk, maar glas vegen we gewoon opzij. En een kentekenplaat gooi je bij de auto neer, want daar hoort hij bij. Dus het is heel goed dat wij als brandweer worden meegenomen in dit proces. Ik ben van plan dit spel te gaan gebruiken in de opleiding van de manschappen die net binnenkomen. Overigens denk ik dat het geschikt is voor bijna alle brandweerfunctionarissen. En misschien dat ik bij een volgend incident wel aan een politiefunctionaris vraag erbij te blijven, voor het geval we sporen tegenkomen.”

■ Reportage

>> dingstuk hebben, om de inschotbeschadiging en de uitschotbeschadiging te bepalen. Daarvoor moeten we alle gaten onderzoeken, om te kijken wat voor sporen daaromheen zitten.” Ook politiemunitie verdient de aandacht van medisch hulpverleners, met name vanwege het oranje kunststof kapje op de kogel. Dit zorgt ervoor dat de kogel onderhuids iets openklapt en afremt. Maar soms breekt het kapje net onder de huid af en schiet de kogel door. Jacobs: “Met het risico dat op de operatietafel wel de kogel wordt verwijderd, maar dat ze dat plastic kapje vergeten.” Bij het overdragen van de patiënt in het ziekenhuis, moet het ambulancepersoneel dus doorgeven als iemand is geraakt door een politiekogel. Dan moet na de operatie gecontroleerd worden of het kapje nog op de kogel zit. Zo niet, dan bevindt dat zich misschien nog in het lichaam. Maar er zit een heel klein beetje barium in, dus als een radioloog eraan gaat zoeken, dan vindt hij het.” ■

redactie.blauw@politieacademie.nl

■ Forensisch Sporen Spel

Het Forensisch Sporen Spel is ontwikkeld in het kader van ILive, 'interactief leren in het interdisciplinaire veiligheidsdomein', een deelproject van de Virtuele Veiligheidsacademie (VVA).

In ILive, inmiddels afgerond, werkten vier instituten samen: het NFI, het Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid, de Nederlandse Defensie Academie en de Politieacademie. Het doel was tweeledig: ontwikkelen van het Forensisch Sporen Spel, een 'serious game', als laagdrempelig leermiddel, plus de meerwaarde van de samenwerking van de vier instituten. De serious game is gebaseerd op de virtual reality software 'XVR', die de mogelijkheid biedt om incidentscenario's te ensceneren in 3D omgevingen.

Vervolg

Van de kits die de deelnemers hebben meegekregen, is in de drie maanden na de beschreven training, elf keer gebruik gemaakt, bij de brandweer, bij verpleegkundigen van ambulances en bij Defensie. De NFI Academy heeft de evaluaties daarvan al binnen, zegt Anick van de Craats. “De meeste mensen vinden het interessant en willen graag meer scenario's zien.” Ook de -besloten - LinkedIn groep Forensisch Sporenspeel is inmiddels van de grond gekomen. “De spelleiders delen daar hun ervaringen, en er zijn ook docenten van de Politieacademie aangesloten.”

De licenties van de spellen zijn alleen nog dit jaar geldig, maar Van de Craats verwacht zeker dat er een vervolg op komt. “In het MOTO-overleg in februari, van de multidisciplinair opleidingscoördinatoren van de veiligheidsregio's, waren al weer vijf mensen die het spel willen spelen. Daarvoor leg ik nu contact met de spelleiders die in november geïnstrueerd zijn. Dan zeg ik tegen zo'n spelleider: in jouw regio wil de brandweeropleidingscoördinator dat spel gaan spelen. Kun jij mee op die datum?”

Meer informatie is te vinden onder Forensic awareness - CSI Serious Games op www.forensischinstituut.nl.

“Knip met een ruime marge om kogelgaten heen, want daar zitten de schotresten.”

Ook krijgen de hulpverleners les over kogelgaten en schotresten.

